

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

ĐINH THỊ THU ANH

**VẬN DỤNG NGHỆ THUẬT CHẠM KHẮC TRANG TRÍ
TẠI NHÀ THỜ PHÁT DIỆM VÀO VIỆC GIẢNG DẠY
BỘ MÔN MỸ THUẬT TẠI TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ
PHÚ LỘC, NHO QUAN, NINH BÌNH**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ
LÍ LUẬN VÀ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC BỘ MÔN MỸ THUẬT
Khóa 6 (2018-2020)**

Hà Nội, 2022

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS Trương Quốc Bình

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ tại
Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương
vào ngày 17 tháng 11 năm 2022

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Việt Nam là một quốc gia đang trên đà phát triển mạnh về nhiều mặt như văn hóa, du lịch, nghệ thuật... song song với sự phát triển ấy là một bề dày lịch sử về những nét văn hóa và giá trị văn hóa nghệ thuật được gìn giữ từ thời xưa ông cha ta để lại nét văn hóa ấy là một món ăn tinh thần, mang lại cho đời sau một kho tàng kiến thức văn hóa và giá trị nghệ thuật cao. Là người Việt Nam chúng có quyền tự hào về những giá trị văn hóa mang đậm bản sắc dân tộc.

Đất nước ngày càng phát triển nhận thức về nghệ thuật của con người ngày càng nâng cao. Nghệ thuật nói chung và mỹ thuật nói riêng ngày càng được chú trọng hơn. Với nền kinh tế và hội nhập quốc tế hiện nay cách mạng 4.0 ngày càng phát triển mạnh mẽ công tác giáo dục HS ngày càng phát triển toàn diện về mặt tư duy, nhận thức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ ngày càng được nâng cao hơn và luôn hướng tới cái đẹp Chân - Thiện - Mỹ là ưu tiên hàng đầu. Môn Mỹ thuật mang đến cho HS không chỉ về mặt nhận thức, hiểu biết thêm về nghệ thuật mà còn đem đến một giờ học bổ ích để HS có thể tự do sáng tạo, hiểu biết thêm về nghệ thuật qua những bài học trang trí, phong cảnh, thiết kế logo, hoạt động vẽ tự do ngoài trời. Môn Mỹ thuật giúp HS cảm thấy được thoải mái sau những giờ học căng thẳng. Cần đổi mới phương pháp dạy học là nhiệm vụ mới, vừa giảm tải chương trình vừa phá huy năng lực của người học. Bên cạnh đó có tính kế thừa các phương pháp dạy học truyền thống, về nội dung dạy học vừa giảm tải chương trình cũ vừa có tính mới đó là GV sáng tạo lồng ghép các

phương pháp dạy học hiện đại, tích cực đưa Mỹ thuật cổ, nghệ thuật của địa phương lồng ghép vào các nội dung chủ đề bài học. Qua tìm hiểu và đã chọn nhà thờ Phát Diệm vì đây là nơi có nhiều giá trị về mặt nghệ thuật nên tôi đã lựa chọn đề tài “***Vận dụng nghệ thuật chạm khắc trang trí tại Nhà thờ Phát Diệm vào việc giảng dạy bộ môn mỹ thuật tại Trường Trung học cơ sở Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình***” để làm công trình nghiên cứu. Nhằm cải thiện tình hình và bồi dưỡng thêm kiến thức và có nhiều tư liệu hay giúp cho HS có nhiều tài liệu và cảm thấy dễ dàng hơn khi học môn trang trí và đạt được giờ học tốt.

2. Lịch sử nghiên cứu đề tài

Cho đến nay đã có không ít những công trình nghiên cứu về chạm khắc, trang trí, kiến trúc tại Nhà thờ Phát Diệm. Những nghiên cứu liên quan đến đề tài có thể được chia thành các mục tài liệu như sau:

2.1. Tài liệu nghiên cứu về tạo hình mỹ thuật

Trần Lâm Biền (2001), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội. Nội dung tư liệu phân tích về các hoa văn, họa tiết truyền thống, bao gồm các hoa văn trên gốm tiền sử, hoa văn trên trống đồng Đông Sơn.

Tác giả Trần Đình Tuấn (2016), *Hình tượng con người trong nghệ thuật chạm khắc đình làng vùng châu thổ Sông Hồng*, Nxb Lao Động.

Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Cự, Phạm Ngọc Long (2013), *Chùa Việt Nam*, Nxb Thế giới.

Cuốn Tòa Giám Mục Phát Diệm (2009), *Nhà thờ lớn Phát Diệm, Tòa giám mục Phát Diệm*, Nxb Tôn giáo, Hà Nội.

Huỳnh Hữu Ủy (2014), *Cuốn biên khảo Mỹ thuật Việt Nam ngày xưa*] của tác giả. Đây là cuốn sách gồm tập hợp nhiều bài viết, nhiều tranh ảnh về các dòng tranh, tượng Việt Nam qua các thời đại, về Mỹ thuật truyền thống Việt Nam.

2.2. Tài liệu viết về phương pháp dạy học

Cuốn *Dạy và học tích cực một số phương pháp và kỹ thuật dạy học*, bao gồm nhiều kỹ thuật dạy học và phương pháp học tích cực, một số phương pháp đánh giá HS. Đây là tư liệu mà luận văn tham khảo để ứng dụng vào bài dạy cho luận văn đang nghiên cứu.

Luận văn Vận dụng phương pháp dạy học theo hướng tích cực trong môn Mỹ thuật tại trường THCS Đặng Hữu Phổ, huyện Quảng Điền, tỉnh Thừa Thiên Huế của tác giả Trần Khánh Trang, luận văn thạc sĩ lý luận và phương pháp dạy học Mỹ thuật, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW, đây là tư liệu luận văn có tham khảo để ứng dụng với phần vận dụng nghiên cứu vào phương pháp dạy học.

Nguyễn Thị Đông (2016), *Phương pháp dạy học Mỹ thuật, Đại học Sư phạm nghệ thuật TW*, Khoa Mỹ thuật cơ sở Tài liệu có những phương pháp đổi mới về quá trình dạy học.

Phạm Ngọc Tới (2008), *Giáo trình trang trí*, Nxb Đại học Sư phạm. Nội dung sách, tác giả đưa ra kiến thức về những ứng dụng trong trang trí và một số cách điệu họa tiết, hoa văn sử dụng trong trang trí.

Giáo trình Mỹ thuật cơ bản của Ngô Bá Công (2009), Nxb Đại học Sư phạm. Đây là tài liệu viết về dạy học bộ môn Mỹ thuật,

trong đó là các bước thực hiện bài dạy của từng phân môn, nội dung viết quan tâm nhiều đến yếu tố trang trí .

2.3. Tài liệu luận văn

Luận văn Trương Thị Dung (2018), *Nghệ thuật chạm khắc trong chùa Thầy vận dụng vào dạy học phân môn vẽ trang trí ở trường THCS An Khánh, Hoài Đức, Hà Nội.*

Luận văn *Nghệ thuật chạm khắc đình Liên Hiệp* của tác giả Nguyễn Thúy Hà, luận văn thạc sĩ lý luận và phương pháp dạy học Mỹ thuật, Trường ĐHSP Nghệ thuật TW.

Khóa luận *Nghệ thuật chạm khắc đá nhà thờ Phát Diệm Ninh Bình* của tác giả Đoàn Thị Nga.

3. Mục đích nghiên cứu và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Tìm hiểu nghệ thuật tạo hình của chạm khắc trang trí bên trong nhà thờ. Thông qua đó làm sáng tỏ, khai thác giá trị độc đáo trong chạm khắc trang trí Nhà thờ Phát Diệm ứng dụng vào dạy học Mỹ thuật

Vận dụng nghệ thuật chạm khắc trang trí tại nhà thờ Phát Diệm vào trong dạy học bộ môn Mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu cơ sở lý luận những vấn đề liên quan đến đề tài trang trí, lịch sử, hình thành và Phát triển, nghệ thuật chạm khắc nhà thờ Phát Diệm.

Thống kê, phân loại, chỉ ra vị trí chạm khắc và đặc điểm nghệ thuật của đề tài chạm khắc bên trong Nhà thờ.

Nghiên cứu thực trạng dạy học bộ môn Mỹ thuật tại Trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

Thiết kế bài giảng bộ môn hoạt động ngoại khóa, trang trí vận dụng chạm khắc, trang trí nhà thờ Phát Diệm vào tiết học thực nghiệm.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

- Nghiên cứu nghệ thuật chạm khắc trang trí nhà thờ Phát Diệm.

- Vận dụng nghệ thuật chạm khắc trang trí tại nhà thờ đá Phát Diệm vào việc giảng dạy học Mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

- Thực nghiệm lớp 7A,.

- Khối 7 trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi không gian: Họa tiết chạm khắc gỗ, đá bên trong tòa Chính Điện và bên ngoài nhà thờ Phát Diệm.

- Địa điểm : Tại Trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

5. Phương pháp nghiên cứu

Luận văn sử dụng những phương pháp nghiên cứu, tiếp cận thực tế:

- Phương pháp nghiên cứu về lý thuyết được sử dụng trong luận văn gồm có (phân tích, so sánh, tổng hợp).

Phương pháp nghiên cứu thực tế có sử dụng phương pháp nghiên cứu điền dã, khảo sát thực địa.

Phương pháp liên ngành (Sử học, Mỹ thuật học, văn hóa...).

6. Đóng góp của luận văn

Đóng góp tư liệu Mỹ thuật về nghiên cứu vận dụng nghệ thuật chạm khắc trang trí tại nhà thờ Phát Diệm cho công cuộc quản lý và nghiên cứu khoa học.

Đưa ra những hoạt động trải nghiệm dạy học ngoại khóa trải nghiệm thực tế ở nhà thờ Phát Diệm.

Giá trị nghệ thuật chạm khắc trang trí của nhà thờ Phát Diệm. Vận dụng những họa tiết chạm khắc bên trong nhà thờ Phát Diệm vào dạy học Mỹ thuật tại Trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

7. Bố cục luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và phụ lục, luận văn gồm 2 chương:

Chương 1. Cơ sở lý luận và thực tiễn.

Chương 2. Khái thác giá trị nghệ thuật chạm khắc trang trí tại nhà thờ Phát Diệm, vận dụng vào dạy học bộ môn Mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

1.1. Một số khái niệm liên quan đến đề tài

1.1.1. Chạm khắc

Ta có thể hiểu chạm khắc là sử dụng kỹ thuật đục, khắc, chạm... để tạo nên những đường nét, hình khối nổi trên chất liệu như gỗ, đá, ngà... nhằm làm nổi bật lên các mô típ trang trí và hình tượng nghệ thuật.

Chạm khắc là một phạm trù của điêu khắc dùng các dụng cụ sắc nhọn để chạm, khoét, tác động vào những hình khối phẳng, nhọn gọn gàng để tạo ra tác phẩm, mà không phải đắp nổi.

1.1.2. Trang trí

Trang trí được coi là một *hình thái nghệ thuật đặc biệt* của con người, là một phạm trù thẩm mỹ phục vụ cuộc sống con người, là nghệ thuật làm ra “Cái đẹp” để thỏa mãn nhu cầu trước hết là thông tin, giao tiếp với những ký hiệu gắn liền với những tiến bộ và sự phát triển tất yếu của đời sống vật chất và tinh thần của con người.

1.1.3. Nghệ thuật trang trí

Khái niệm nghệ thuật trang trí: Trang trí là một lĩnh vực của nghệ thuật tạo hình, cùng với kiến trúc tạo môi trường sống thẩm mỹ cho con người. Nghệ thuật trang trí mang đến những ý tưởng thẩm mỹ trong tạo hình. Nó được phân ra trong mối liên hệ chặt chẽ với không gian hay đồ vật và có sự kết hợp tương tác với nhau.

1.1.4. Hoa văn trang trí

Hoa văn trang trí có thể hiểu là sự kết hợp của các hoa văn với nhau tạo nên mô típ hoa văn trang trí bằng những hình vẽ tượng trưng của những sự vật hay đồ vật trong cuộc sống xung quanh chúng ta như động vật, hoa lá, đồ vật và cả hoạt động sinh hoạt của con người trong thực tế được chọn lọc, cách điệu để làm đẹp hơn với sự đa dạng về

hình dáng nhưng không làm mất đi nét đặc trưng riêng biệt của chủ thể mà con tăng thêm giá trị thẩm mỹ được dùng để trang trí.

1.1.5. Hoạt động ngoại khóa

Hoạt động ngoại khóa là một cách tiếp cận khác trong dạy học, hoạt động ngoại khóa chính là một phần của hoạt động dạy học ngoài lớp.

Hoạt động ngoại khóa là hoạt động trải nghiệm giáo dục thực tế, được thực hiện một cách có tổ chức, mục đích, kế hoạch cụ thể, dạy hoặc trực tiếp thông qua thực tế, trải nghiệm của học sinh cần kết hợp với giáo viên để dễ dàng tổ chức một buổi học ngoại khóa đầy hiệu quả.

1.1.6. Dạy học mỹ thuật

Dạy học Mỹ thuật là dạy cho HS cách nhận biết về cái đẹp, vận dụng những vốn hiểu mỹ thuật vào học tập, sinh hoạt và đời sống xung quanh hàng ngày, góp phần xây dựng xã hội ngày càng phát triển và văn minh.

1.2. Khái quát nghệ thuật tạo hình độc đáo của nhà thờ Phát Diệm

1.2.1. Lịch sử hình thành và phát triển nhà thờ Phát Diệm

Nhà thờ chính tòa Phát Diệm thường được gọi là nhà thờ đá Phát Diệm, đây là một quần thể nhà thờ Công giáo rộng khoảng 22 ha, nằm tại thị trấn Phát Diệm, huyện Kim Sơn, tỉnh Ninh Bình, địa điểm này cách Hà Nội khoảng 120 km về hướng Nam. Trong quần thể các công trình nơi đây xây dựng vào thập niên 1880 đến năm 1899 hoàn thành. Nhà thờ lớn tại vị trí trung tâm, hiện tại là nhà thờ chính tòa của Giáo phận Phát Diệm ở miền Bắc - Việt Nam, công trình được hoàn thành năm 1891.

1.2.2. Nghệ thuật kiến trúc nhà thờ Phát Diệm

Quần thể Thánh Đường Phát Diệm là một cụm công trình kiến trúc tôn giáo hoàn chỉnh với diện tích hơn 2ha, bao gồm các hạng chính sau:

Phương Đình (Tháp chuông);

Nhà thờ Lớn (Nhà thờ Đức Mẹ Mân Côi);
 Nhà thờ Trái Tim Đức Mẹ (Nhà thờ đá);
 Nhà thờ Trái Tim Chúa Giêsu;
 Nhà nguyện Thánh Rôcô;
 Nhà nguyện Thánh Phêrô;
 Nhà nguyện Thánh Giuse;
 Khu hang đá, nhà chung;

1.2.3. Nghệ thuật chạm khắc trong nhà thờ Phát Diệm

Nghệ thuật chạm khắc được coi là một loại hình nghệ thuật đặc biệt quan trọng, đóng góp phần hình thành và xây dựng nên một nền văn hóa độc đáo. Chạm khắc được những nghệ nhân thể hiện bằng nhiều chất liệu khác nhau như: gỗ, đồng, đá... để làm đẹp cho cuộc sống.

Nghệ thuật chạm khắc tại nhà thờ Phát Diệm đã đạt tới đỉnh cao của nghệ thuật chạm khắc lúc bấy giờ với những nét đẹp độc đáo thể hiện trong những tác phẩm chạm khắc lẫn kỹ thuật chạm khắc dân gian điêu luyện.

1.3. Sơ lược lịch sử trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình

Trường THCS Phú Lộc được xây dựng từ năm 1959 tính đến nay đã tròn 62 năm gắn bó với mảnh đất giàu truyền thống cách mạng của xã Phú Lộc, huyện Nho Quan, tỉnh Ninh Bình, tên trường trước đây là trường phổ thông cơ sở cấp I, II Phú Lộc, đến nay là trường Tiểu Học và THCS Phú Lộc.

Số phòng học văn hoá: có 13 phòng đều là nhà cao tầng kiên cố, thoáng mát, đủ ánh sáng, đủ bàn ghế trong phòng học.

Bảng 1: Bảng thống kê xếp loại học lực của học sinh

Xếp loại học lực	Năm học 2020 – 2021		Năm học 2021 – 2022	
	Học lực (%)	Hạnh kiểm (%)	Học lực (%)	Hạnh kiểm (%)
Giỏi (Tốt)	17,4	84,7	18,4	85,3
Khá	35,9	15,3	37,5	14,7
Trun bình	46,5	0	43,9	0
Yếu	0,2	0	0,2	0
Kém	0,0	0	0,00	0

1.3.1. phân phối chương trình dạy học phân môn mỹ thuật tại Trường THCS Phú Lộc

Phân phối chương trình mỹ thuật lớp 7 tiết mỹ thuật 1 tiết/tuần. Cả năm học có 31 tiết thực dạy và 4 tiết kiểm tra. Mỗi bài có thời gian 1 tiết = 45 phút. Trong đó môn Mỹ thuật sẽ có các chủ đề khác nhau:

6 tiết học trang trí về họa tiết và ứng dụng.

5 tiết lịch sử mỹ thuật.

2 tiết ký họa.

6 tiết vẽ tranh tĩnh vật chì.

7 tiết tranh chủ đề.

1.3.2. Dạy học chương trình mỹ thuật trong trường THCS Phú Lộc

Đánh giá chung:

Năm học 2021 - 2022 trường THCS Phú Lộc đã hoàn thành tốt các nhiệm vụ và chỉ tiêu đề ra. Quy mô trường lớp đảm bảo. Duy trì tốt sĩ số, chất lượng.

Nhà trường được huyện Nho Quan tặng danh hiệu “Tập thể Lao động tiên tiến ” - được UBND tỉnh Ninh Bình tặng Bằng khen.

Đối với bộ môn học Mỹ thuật:

HS THCS biết quan tâm đến tương quan hình ảnh lớn nhỏ giữa các hình, quan tâm đến chủ đề, nội dung. Tuy nhiên còn số ít HS chưa quan tâm đến bố cục bài nên hình ảnh bài vẽ chưa chặt chẽ.

1.3.3. Thực trạng dạy học môn Mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc

Thực trạng dạy học Mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc có những khó khăn và thuận lợi trong việc giảng dạy tại trường.

- Những khó khăn:

Môn Mỹ Thuật tại trường THCS Phú Lộc với chương trình dạy học theo phân phối chương trình sẽ có 1 tiết/ tuần dạy theo chủ đề và cũng là một môn học phụ nên có một số học sinh không chú trọng đến môn học Mỹ thuật và với thời lượng chỉ có 45 phút/ giờ học và nhiều khó khăn trong việc học Mỹ thuật tại trường khi không có phòng học riêng và không có đầy đủ dụng cụ học như bảng vẽ, giá vẽ và không gian rộng để thoải mái học tập...

- Những tích cực trong môn học tại trường:

Có rất nhiều HS rất đam mê với môn Mỹ thuật với các em những buổi học Mỹ thuật là buổi học giải trí thư giãn sau những tiết học toán văn có rất nhiều HS muốn theo đuổi con đường học Mỹ thuật và chăm chỉ trong những tiết học và sáng tạo trong những sản phẩm Mỹ thuật của các em.

- Khắc phục và giải quyết những khó khăn:

Để giải quyết những khó khăn trên Gv đã họp tổ chuyên môn lại và đưa ra rất nhiều phương án giải quyết nhưng cũng có hiệu quả mang lại rất ít và có tham khảo rất nhiều sáng kiến kinh nghiệm và tìm hướng giải quyết và đã tìm ra hướng giải quyết là sẽ tổ chức xin nhà trường có thêm tiết học ngoại khóa ngoài giờ lên lớp

Tiểu kết chương 1

Chương 1 luận văn nêu khái quát một vấn đề chung về số khái niệm có liên quan đến đề tài như: chạm khắc, trang trí, nghệ thuật trang trí, hoa văn trang trí, nghệ thuật tạo hình, hoạt động ngoại khóa, dạy học Mỹ thuật. Những khái niệm trên liên quan đến đề tài nghiên cứu tuề đó dẫn dắt ứng dụng những khái niệm vào phân tích sâu cho chương 2.

Khái quát sơ về sự hình thành và phát triển của nhà thờ Phát Diệm và sơ lược về sự hình thành phát triển và hoạt đơng dạy học của trường THCS Phú Lộc.

Luận văn đề cập đến sự hình thành phát triển của nhà thờ Phát Diệm về nghệ thuật chạm khắc, kiến trúc, sự hình thành và phát triển qua chạm khắc độc đáo của nhà thờ qua nghệ thuật chạm khắc trang trí được thể hiện qua các họa tiết trang trí, chạm khắc giới thiệu khái quát về các công trình kiến trúc của nhà thờ.

Chương 1 cũng sơ lược về tình hình chung trường THCS Phú lộc, Nho Quan, Ninh Bình, cũng như đặc điểm của HS trong trường, phân phối chương trình dạy học bộ môn Mỹ thuật tại trường, thực trạng dạy học vẽ trang trí ở Trường THCS Phú Lộc. Luận văn phân tích tính cấp thiết của chương trình dạy học bộ môn mỹ thuật tại trường THCS Phú Lộc nội dung bài học chủ yếu nâng cao về kiến thức trong Mỹ thuật, phương pháp dạy học mới thể hiện cũng như cách thức thực hành và ứng dụng vào đời sống với các các chủ đề về trang trí, về ký họa, lịch sử Mỹ thuật, tranh phong cảnh

Chương 2

KHAI THÁC GIÁ TRỊ NGHỆ THUẬT CHẠM KHẮC TRANG TRÍ TẠI NHÀ THỜ PHÁT DIỆM, VẬN DỤNG VÀO DẠY HỌC BỘ MÔN MỸ THUẬT TẠI TRƯỜNG THCS PHÚ LỘC, NHO QUAN, NINH BÌNH

2.1. Nghệ thuật tạo hình trong chạm khắc, trang trí ở nhà thờ Phát Diệm

2.1.1. Một số tác phẩm chạm khắc tiêu biểu

Nghệ thuật chạm khắc trang trí ở nhà thờ Phát Diệm được thể hiện nhiều nhất là trên chạm khắc phù điêu và được sử dụng với chất liệu gỗ và đá tất cả những tác phẩm chạm khắc đều có ý nghĩa riêng và đặt trang trọng ở bên trong và ngoài nhà thờ. Chạm khắc ở bên trong nhà thờ Phát Diệm gồm có 60 bức phù điêu về chủ đề thánh tích và con vật hoa lá được thể hiện trên các công trình chạm khắc trang trí ở các nhà nguyện khác nhau mỗi nhà nguyện thờ một vị thánh và mỗi bức chạm đặt trong nhà nguyện đó sẽ mang một ý nghĩa khác nhau.

2.1.2. Nghệ thuật chạm khắc trang trí trên gỗ ở nhà thờ Phát Diệm

Nhà thờ Phát Diệm là một quần thể kiến trúc lâu đời mang một giá trị về kiến trúc, chạm khắc trang trí, điêu khắc độc đáo phải kể đến nghệ thuật chạm khắc trên gỗ, đá ở nhà thờ nằm bên trong nhà thờ Phát Diệm có một công trình có tên là Trái Tim Chúa với kết cấu hoàn toàn bằng gỗ lim mật được thiết kế xây dựng vào năm 1899 cửa vào của nhà thờ là một tác phẩm điêu khắc bằng gỗ vô cùng tuyệt vời được chạm khắc vô cùng tinh xảo được thể hiện qua từng những chi tiết nhỏ bên trong ta thấy được đường như tất cả những nghệ thuật chạm khắc gỗ của hàng ngàn năm văn hóa của Việt Nam được hội tụ đầy đủ tại đây.

2.1.3. Nghệ thuật chạm khắc trang trí trên đá ở nhà thờ Phát Diệm

Nghệ thuật chạm khắc trên chất liệu đá ở nhà thờ Phát Diệm tập trung chủ yếu là chạm khắc phù điêu ở trên những ban thờ và ở

trên công đá của nhà thờ thể hiện với những khối đá lớn được chạm với đường nét sắc xảo, tinh vi ở trên có năm cửa vào đều có ba bức phù điêu thắt cả có 15 bức màu nhiệm mân côi phía với các nhân vật có trong những bức thánh kinh mang khuôn mặt của người Á Đông có khuôn mặt tròn trịa phúc hậu.

2.1.4. Một số tạo hình trong chạm khắc trang trí ở nhà thờ Phát Diệm

2.1.4.1. Tạo hình con vật trong chạm khắc ở nhà thờ Phát Diệm

Tạo hình linh vật ở nhà thờ Phát Diệm rất độc đáo và tiêu biểu phải kể đến những loài linh vật được chạm khắc ở nhà thờ: phượng hoàng, sư tử, bò nông, cừu (con chiên), chim sẻ nhưng con vật này được đưa vào chạm khắc bên trong những tòa nguyện của nhà thờ bằng những tác phẩm phù điêu mang nét văn hóa truyền thông người Việt khiến chúng ta cảm thấy được sự gần gũi khi bước vào nhà thờ.

2.1.4.2. Tạo hình họa tiết hoa văn trang trí ở trong nhà thờ Phát Diệm

Họa tiết hoa lá không thể thiếu trong trang trí đình chùa của người Việt là những họa tiết hoa văn truyền thống được cách điệu từ những loài hoa có xung quanh chúng ta dùng để cách điệu thành những họa tiết trang trí trong những công trình đình chùa, lăng, cung, nhà thờ... họa tiết trang trí hoa lá làm tô điểm thêm vẻ đẹp trong không gian thờ tự. Những họa tiết gần gũi với chúng ta như: tùng, cúc, trúc, mai, hoa sen, hoa huệ, hoa mân côi, vân mây, dây nho... đều mang cùng một mô típ trang trí họa tiết hoa lá và được các nghệ nhân xử lý chọn lọc họa tiết một cách sáng tạo và hết sức tinh tế với những đường nét chạm khỏe khoắn, vẫn thể hiện được sự mềm mại của hoa lá và luôn mang tính truyền thống và đặc trưng của chạm khắc đặt vào trong tác đình chùa Á Đông.

2.1.4.3. Tạo hình con người qua các tác phẩm phù điêu ở nhà thờ Phát Diệm

Tạo hình con người thông qua chạm khắc phù điêu ở nhà thờ Phát Diệm về hướng nghệ thuật thông qua nhưng bức phù điêu nói về tạo hình của con người được thể hiện thông qua hình dạng bố cục, hình mảng, đường nét trong chạm khắc thể hiện diễn tả thông qua hình ảnh cuộc đời của chúa Giesu từ khi sinh ra và mất thông qua nghệ thuật tạo hình và được cụ Sáu cho những nghệ nhân chạm khắc lên nhưng khu nhà thờ nguyện.

2.1.4.4. Tạo hình hồi văn

Hồi văn là những hình tượng hoa văn họa tiết sử dụng trong trang trí ở trên vách, xà kèo của nhà thờ, chùa với những hoa lá, mây, sóng nước cách điệu đơn giản thường lặp đi lặp lại nhiều lần trên một mảng tường hay một cột gỗ, nổi dài xung quanh tường hoặc trên xà gỗ.

2.2. Ứng dụng tiết học ngoại khóa tại nhà thờ Phát Diệm vào bài ký họa chạm khắc.

2.2.1. Mục đích ngoại khóa

Hoạt động ngoại khóa giúp cho học sinh được trực tiếp trải nghiệm thực tế thông qua quan sát các họa tiết chạm khắc trang trí ở trong và ngoài nhà thờ đá Phát Diệm, thông qua đó HS có thể nghiên cứu tìm hiểu thêm và có thêm điều kiện trải nghiệm tìm kiếm nguồn tư liệu chính thống.

Đồng thời thông qua thực tế HS sẽ được rèn luyện tính cách tự lập hơn trong học tập, các bạn biết tự chuẩn bị đồ dùng cho buổi đi dã ngoại khi tham gia hoạt động HS cần có: giấy vẽ, bút chì, tẩy, tất cả các đồ vật liên quan trong chuyến đi.

2.2.2. Thực nghiệm hoạt động ngoại khóa lấy tư liệu

Mỹ thuật là môn học giúp cho HS hình thành và phát triển tốt khả năng cảm nhận cái đẹp và phát triển tư duy sáng tạo và đây cũng là môn học có thể áp dụng kiến thức trong cuộc sống thường ngày, ngoài ra hoạt động ngoại khóa còn giúp cho HS có nhiều kiến thức hiểu biết về các nguyên tắc của nghệ thuật vẽ trang trí, điêu khắc, phù điêu.

2.2.3. Yêu cầu của ngoại khóa

- Đối với GV:

Xin ý kiến nhà trường về việc đưa HS đi tham quan ngoại khóa và kèm theo giấy xin ý kiến của phụ huynh và cầu cần phụ huynh ký cam kết tự nguyện đồng ý cho các con được tham gia hoạt động chuyến thực tế....

- Đối với HS cần chuẩn bị

Chuẩn bị đầy đủ đồ dùng học tập như: bảng vẽ, chì, tẩy, màu. Nộp bản cam kết của phụ huynh về việc tình nguyện cho cho HS cùng tham gia chuyến đi thực tế trước một tuần tránh tình trạng HS quên giấy cam kết...

- Tiến hành ngoại khóa

Thời gian tham ra ngoại khóa: 01 buổi

Địa điểm ngoại khóa: nhà thờ đá Phát Diệm Nằm ở thị trấn Phát Diệm, huyện kim sơn, tỉnh Ninh Bình - Nhà thờ Phát Diệm được dựng từ năm 1875- 1899, Phêrô Trần Lục (1825-1899). Ông tên thật Trần Văn Hữu, là người đứng ra xây dựng nhà thờ.

- Mục đích buổi học:

+ HS hiểu và nắm được lịch sử hình thành và phát triển nhà thờ Phát Diệm và nghệ thuật chạm khắc trong nhà thờ có gì độc đáo, những

giá trị nghệ thuật chạm khắc thông qua một số tác phẩm tiêu biểu và làm bài thu hoạch...

2.2.4. Hoạt động vẽ bài ký họa họa tiết chạm khắc, chép vốn cổ

Hoạt động vẽ bài ký họa họa tiết chạm khắc và chép vốn cổ được thực hiện vào chiều ngày 20 tháng 5 năm 2021. GV tập trung và phổ biến mục đích và của hoạt động ngoại khóa hôm nay

- Yêu cầu buổi thực hành vẽ ký họa phong cảnh và chép vốn cổ.
- Chia HS thành 3 nhóm:
 - Nhóm 1 ký họa các tác phẩm chạm khắc trên đá.
 - + Nhóm 2 ký họa họa tiết các tác phẩm chạm khắc trên gỗ
 - + Nhóm 3 ký họa các tác phẩm họa tiết trang trí

2.2.5. Trưng bày sản phẩm sau chuyển ngoại khóa

Sau khi tiến hành cho HS sau khi trải nghiệm ngoại khóa, tất cả tác phẩm ký họa của HS được nộp lại để phục cho trang trí tại phòng học chức năng bộ môn Mỹ thuật tiến hành trưng bày đánh giá kết quả làm việc thu hoạch được những gì sau buổi ký họa ngoại khóa.

2.3. Vận dụng họa tiết chạm khắc trang trí ở nhà thờ Phát Diệm vào dạy vẽ trang trí tại trường THCS Phú Lộc

2.3.1. Khai thác họa tiết chạm khắc trang trí và tạo nét

Trong chương trình dạy học Mỹ thuật THCS, đã vận dụng và đưa nghệ thuật trang trí ở nhà thờ Phát Diệm vào dạy học tiết trang trí cho HS khối 7 trường THCS Phú Lộc.

- GV xây dựng tốt kế hoạch bài học, xác định được mục tiêu chủ đề của bài học. Từ đó GV thiết kế các hoạt động dạy học để HS đáp ứng đúng với mục tiêu đã đề ra.

- Sử dụng phương pháp dạy học phù hợp với HS để đạt được kết quả cao, để HS luôn chủ động phát huy hết khả năng, năng lực

sáng tạo của mình, có thể sử dụng nhiều PPDH tích cực đổi mới trong bài dạy tạo hứng thú cho HS.

- Khai thác tách nét họa tiết
- + Khai thác nét từ hình tượng cụm sen tại nhà thờ Phát Diệm.
- Vận dụng vào bài trang trí cơ bản
- Trang trí hình cơ bản

2.4. Thực nghiệm sư phạm

2.4.1. Mục đích yêu cầu, đối tượng, thực nghiệm

2.4.1.1. Mục đích yêu cầu thực nghiệm

Phân môn trang trí trong mỹ thuật tạo cho HS thói quen cẩn thận trong nét vẽ, cẩn thận trong cách vẽ màu. Tạo cho học sinh cách cảm nhận tương quan màu sắc khi đặt cạnh nhau và tương quan tổng thể chung của bài vẽ trang trí.

Tạo hứng thú tích cực cho học sinh yêu thích môn học, hiểu hơn về cách sắp xếp tạo hình trong nhịp điệu vẽ trang trí.

2.4.1.2. Đối tượng thực nghiệm

Đối tượng: HS lớp 7, trường THCS Phú lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

Chọn lớp thực nghiệm:

- Lớp thực nghiệm 7A có 41 HS.

Lớp thực nghiệm.

2.4.1.3. Nội dung thực nghiệm

Học sinh nắm bắt được giá trị của nghệ thuật chạm khắc nhà thờ đá Phát Diệm, ứng dụng những họa tiết ký họa, sắp xếp họa tiết vào bài vẽ phân môn trong trang trí Mỹ thuật lớp 7.

Nội dung thực nghiệm được thực hiện thông qua học ngoại khóa và tiết học chủ đề: “Ngoại khóa vẽ ký họa chạm khắc nhà thờ

Phát Diệm”, vận dụng vào bài ‘ trang trí hình cơ bản” “Trang trí áo dài” (lớp 7).

2.4.1.4. Tổ chức thực nghiệm

Quy trình

- Bước 1: Chọn lớp thực nghiệm.
- Bước 2: Xây dựng kế hoạch thực nghiệm.
- Bước 3: Tiến hành thực nghiệm.

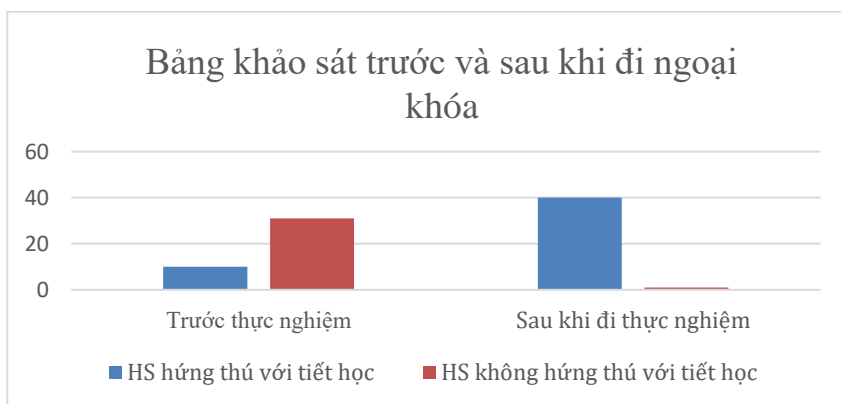
Quá trình tiến hành

* *Chọn lớp thực nghiệm:*

Bước 1: Chuẩn bị giáo án, lên kế hoạch thực nghiệm, phương tiện dạy học, kiểm tra điều kiện, cơ sở vật chất, tìm hiểu về các lớp thực nghiệm.

Giáo viên kiểm tra khảo sát kết quả học tập của học sinh ở một số lớp để lập bảng thống kê, dựa trên số liệu bảng thống kê chọn.

Bảng 3: Thống kê kết quả trước và sau khi đi học ngoại khóa

* *Kế hoạch thực nghiệm:*

Thực nghiệm GV tổ chức cho học sinh hoạt động ngoại khóa lấy tư liệu ở nhà thờ Phát Diệm.

Bước 3: Tổng kết, kiểm tra, đánh giá kết quả thực nghiệm thông qua các nội dung như: kết quả HS đạt được, kỹ năng vận dụng, kỹ năng thực hành, khả năng sáng tạo, hứng thú học tập.

2.4.2. Thực nghiệm những phương pháp dạy học vào bài trang trí hoa văn chạm khắc tại nhà thờ Phát Diệm vận dụng vào trang trí áo dài

- Phương pháp trực quan

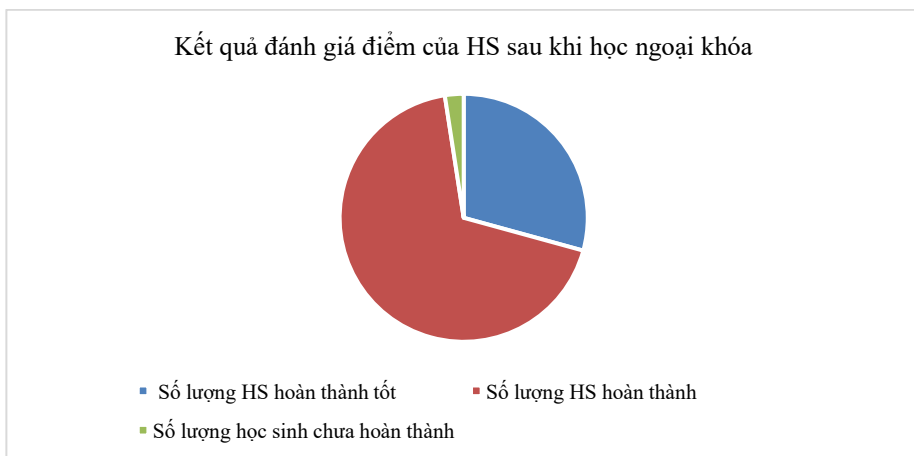
- Phương pháp nhóm:

2.5. So sánh sự khác biệt trước và sau khi thực nghiệm

* Kết quả khảo sát trước thực nghiệm:

Tiến hành khảo sát kết quả học và bài vẽ của học sinh ở lớp 7A trước và sau thực nghiệm. Bài vẽ thường ngày của học sinh được đánh giá hoàn thành ở mức hoàn thành tốt, hoàn thành hoặc chưa hoàn thành.

Bảng 4: Biểu đồ đánh giá kết quả bài của học sinh

Trong số liệu kết quả sau thực nghiệm, có thể nói chất lượng bài vẽ tăng lên rõ rệt. Thái độ học tập của học sinh yêu thích môn học cũng hứng thú hơn. Đó là kết quả đáng khích lệ trong hoạt động học.

Phân tích kết quả thực nghiệm

Sau quá trình thực nghiệm, ta thấy trên cơ sở các phương pháp đã trình bày ở đề tài nghiên cứu, thông qua với Ban giám hiệu nhà trường, cùng tổ chuyên môn Mỹ thuật đã tiến hành thử nghiệm, thực hiện và đánh giá các biện pháp này trong một buổi học ngoại khóa môn Mỹ thuật đối với lớp: lớp 7A làm nhóm thực nghiệm, thực hiện địa điểm tại nhà thờ Phát Diệm.

Thông qua quá trình quan sát, ghi chép lại diễn biến tiết học đối với các chủ đề học ngoại khóa: “Ký họa sao chép họa tiết chạm khắc ở nhà thờ Phát Diệm”.

- Đánh giá và nhận xét kết quả thực nghiệm.

Sau khi tiến hành thực nghiệm dạy học theo chủ đề: đánh giá hoạt động ngoại khóa sau khi làm bài “ký họa họa tiết chạm khắc nhà thờ Phát Diệm” lớp thực nghiệm, từ sản phẩm thực hành của HS và kết quả số liệu tổng hợp cho thấy việc đổi mới, sử dụng linh hoạt các phương pháp trong dạy học là việc rất quan trọng đối với cả giáo viên và học sinh.

Tiểu kết chương 2

Chương 2 của luận văn tập trung vào những biện pháp ứng dụng các họa tiết trang trí ở nhà thờ Phát Diệm vào dạy học phân môn vẽ trang trí. Thông qua ghi chép thực tế tư liệu ở nhà thờ Phát Diệm,

GV thực nghiệm với HS các lớp để có được những phương pháp phù hợp với bài dạy.

HS được chia nhóm họa tiết: họa tiết dáng người, họa tiết con vật, họa tiết hoa lá, họa tiết các hình khối cơ bản, ứng dụng các dạng bố cục, ứng dụng họa tiết, cách sắp xếp họa tiết trong trang trí, ứng dụng đường nét, các mảng trong trang trí, ứng dụng đậm nhạt.

GV lên kế hoạch cho HS buổi đi trải nghiệm thực tiễn tại nhà thờ Phát Diệm, quá trình đi thực tế HS thu thập tư liệu, ghi chép bằng nhiều cách khác nhau. HS nhận ra được giá trị nghệ thuật trong các chạm khắc nhà thờ từ đó vận dụng nghệ thuật chạm khắc vào bài học trang trí nâng cao hiệu quả bài vẽ. HS vận dụng họa tiết linh hoạt từ những hình ảnh dáng người, con vật, hình họa tiết hoa lá. Cách sắp xếp bố cục được vận dụng tối đa các hình thức: cách sắp xếp đối xứng, sắp xếp đăng đối, sắp xếp nhắc lại, nối tiếp, xen kẽ.

Sau khi HS có được tư liệu từ hoạt động ngoại khóa, GV cho HS vận dụng được nghệ thuật chạm khắc vào bài học hiệu quả.

KẾT LUẬN

Từ cơ sở lí luận về các khái niệm họa tiết, chạm khắc, luận văn ứng dụng các phương pháp dạy học tích cực mang lại hiệu bài học cho HS. Qua luận văn cho thấy được vẻ đẹp của nhà thờ Phát Diệm, thấy sự kết hợp hài hòa giữa kiến trúc và nghệ thuật chạm khắc phương Đông và phương Tây.

Luận văn sơ lược về lịch sử Trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình, qua đó thấy được thực trạng cơ sở vật chất cũng như chất lượng giáo dục, học tập trong nhà trường.

Luận văn nghiên cứu và phân tích những giá trị nghệ thuật chạm khắc nhà thờ đá Phát Diệm, từ quá trình lịch sử hình thành, kiến trúc độc đáo của nhà thờ đến sự đa dạng phong phú của chi tiết chạm khắc.

Giá trị kiến trúc độc đáo của nhà thờ không chỉ được đánh giá ở phạm vi trong tỉnh, trong đất nước, mà được biết đến với kiến trúc độc đáo kết hợp cả phương Đông và phương Tây.

Các yếu tố tạo hình trong các hoa văn chạm khắc trong nhà thờ sự kết hợp hài hòa giữa việc sử dụng nét, mảng hình tạo nên sự độc đáo của nghệ thuật chạm khắc từ đó góp phần làm phong phú thêm tư liệu trong giảng dạy, học tập cũng như ứng dụng sáng tạo bài học Mỹ thuật của HS trường THCS Phú Lộc, Nho Quan, Ninh Bình.

Các chạm khắc trong trang trí nhà thờ có giá trị về sự đa dạng các họa tiết, giá trị về kỹ xảo tinh tế qua tay nghề của thợ thủ công.

Hàng năm mỗi dịp lễ Noel khách thập phương hội tụ về nhà thờ Phát Diệm trong ngày lễ lớn của công giáo, ngày lễ tại nơi đây

không chỉ thu hút người công giáo mà cả những ngoài công giáo cũng nô nức đến tham gia. Trong những ngày lễ lớn, nhà thờ được trang trí rực rỡ sắc màu cờ, lung linh ánh đèn, toàn cảnh nhà thờ như khoác thêm cho mình chiếc áo lộng lẫy trong ngày dự hội.

Nhà thờ không chỉ mang lại giá trị về quần thể kiến trúc, mà những họa tiết chạm khắc trang trí cũng rất phong phú, đa dạng mang lại nghệ thuật cả về nội dung lẫn tài năng, kỹ thuật tinh xảo của người thợ thủ công. Những bức chạm được xây dựng dựa trên câu chuyện trong sách công giáo, những họa tiết được kết hợp mang hướng tổng hợp hài hòa của cả phương Đông và phương Tây.

Trong chương trình mỹ thuật phổ thông, có nhiều bài vẽ thuộc phân môn trang trí. HS được học trong sách vở, học qua các tư liệu, sẽ giá trị hơn, tạo nguồn hứng thú học tập cho các em hơn khi kết hợp được bài học gắn với thực tiễn, những họa tiết không chỉ gồm hình, nét mà có thêm cả không gian, ánh sáng, chất liệu thì bài học chắc chắn sinh động lí thú hơn nhiều.

HS không chỉ học trên sách vở mà còn được tận mắt chứng kiến những giá trị, tác phẩm nghệ thuật của thế hệ cha ông để lại, sẽ càng thêm yêu kiến trúc nghệ thuật nhà thờ Phát Diệm nói riêng, thêm yêu thương gắn bó với quê hương hơn.

Ngoài ra nơi đây còn là điểm sinh hoạt văn hóa của người công giáo. Mang lại giá trị về mặt tinh thần gắn liền với đời sống sinh hoạt hàng ngày.